

УДК 343.4:343.5

DOI <https://doi.org/10.33216/2218-5461-2020-40-2-141-147>

**РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ
В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Язловська-Кузнецова Ю. С., Котова Л. В.

**IMPLEMENTATION OF STATE POLICY MEASURES
ON PREVENTING AND COMBATING VIOLENCE
IN THE LUHANSK REGION**

Yazlovskaya-Kuznetsova Yu. S., Kotova L. V.

У статті здійснено аналіз міжнародних стандартів та національних нормативно-правових актів, а також даних, зокрема, статистичних щодо реалізації заходів державної політики в напрямі запобігання та протидії насильству. Відзначено, що зріст кількості звернень за 2019 рік становить +334% відносно 2015 року, що в черговий раз підкреслює необхідність розробки заходів із подолання та протидії насильству з метою викорінення цієї проблеми в Україні та у Луганській області, зокрема. Констатовано, що для більш якісної боротьби із проблемою насильства у законодавство України вносяться певні зміни, що сприяють створенню нових ефективних захисних механізмів, посилюючих спроможність органів системи МВС реагувати на випадки домашнього насильства та запобігати їм. Встановлено урегулювання на національному рівні у кримінально-правових нормах питання притягнення до відповідальності за факти вчинення насильства в сім'ї. Авторами з'ясовані важливі моменти щодо специфіки реалізації заходів з подолання насильства в сім'ї та гендерно-обумовленого насильства саме на Луганщині та акцентовано увагу на її позитивних змінах. Так, дієву підтримку особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі надають спеціалізовані служби підтримки: 10 мобільних бригад соціально-психологічної допомоги (якими здійснено 3,6 тис. виїздів, надано 32 тис. індивідуальних консультацій, проведено 791 групове інформаційне заняття); 5 кабінетів анонімної невідкладної медико-психологічної допомоги, створені на базі лікарень (де протягом 2,5 років допомогу отримали 500 жінок); регіональна «гаряча лінія» з питань запобігання та протидії домашньому і гендерно-обумовленому насильству, дискримінації за ознакою статі тощо. Авторами запропонована низка заходів, що сприятиме утвердженню ненасильницької ідеології в українському суспільстві та буде спрямована на подальший розвиток протидії та запобігання насильства на державному рівні.

Ключові слова: насильство в сім'ї, гендерно-обумовлене насильство, заходи із запобігання та протидії насильству.

Постановка проблеми. Проблема насильства на сьогодні залишається однією з найактуальніших проблем, що потребують ретельного вивчення з метою пошуку шляхів

запобігання та протидії. Феномен насильства як у цілому, так і окремі його форми, зокрема, гендерно-обумовлене насильство, або насильство в сім'ї, продовжує все більше

привертати увагу і суспільства, і фахівців із різних галузей знань (юристів, педагогів, психологів).

Гендерно-обумовлене насильство є глобальною проблемою не тільки України, а й сучасного світу. Воно не має кордонів, не залежить від віку, класу, соціального статусу, етнічної приналежності, країни проживання [1]. Насильство в сім'ї є також доволі поширеним явищем в усьому світі й в усіх верствах населення.

Згідно із міжнародними стандартами, що визнані Україною, насильство в сім'ї є грубим порушенням прав людини та посягає на основні соціальні цінності життя людини: честь та гідність, недоторканність та безпеку, власність та приватне життя, а також на право дітей на виховання у сімейному середовищі.

У зв'язку зі збройним конфліктом на сході України, який триває вже понад шість років, а також розповсюдженням гострої респіраторної хвороби, спричиненої коронавірусом 2019-пCoV (COVID-19) на Луганщині певною мірою збільшилася соціальна напруга в суспільстві, що, у свою чергу, призвело до збільшення кількості насильницьких дій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню гендерного та домашнього насильства в аспекті пошуку рішень щодо запобігання цим явищам присвячені роботи багатьох науковців, зокрема: Є. Агапова, С. Альошкін, М. Аристова, Д. Єрохіна, Л. Котова, І. Лагутіної, О. Ладикової, Т. Миронюк, Р. Петрова, Г. Татаренко, Г. Христова та ін. Аналіз наукових публікацій свідчить, що, незважаючи на в цілому зростаючу питому вагу надзвичайно вагомих праць, ступінь вивчення проблеми вітчизняними авторами не можна вважати достатнім і вона потребує подальших досліджень у частині розгляду шляхів реалізації заходів державної політики щодо запо-

бігання та протидії насильству саме у Луганському регіоні. Тому, метою статті є формування теоретичних висновків, практичних пропозицій щодо подолання насильства в сім'ї та гендерно-обумовленого насильства на основі аналізу чинного законодавства України та думок вчених у цій царині.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гендерно-обумовлене насильство – це насильство, яке чинять здебільшого чоловіки проти жінок. Тому ООН вирішила виокремити тип насильства – гендерне насильство, або насильство проти жінок (VAW – violence against women), що ґрунтується на владних стосунках між чоловіками та жінками. Декларацію ООН про викорінювання насилля щодо жінок прийнято 1993 року [2].

У свою чергу, Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (або Стамбульська конвенція) [3] стала першим юридичним інструментом із цього питання на європейському рівні, а також одним із найперспективніших міжнародних договорів у цій галузі. Саме міжнародні стандарти у цій сфері вимагають від правоохоронних органів, інших уповноважених осіб та суспільства в цілому свідомого розуміння того, що насильство, зокрема домашнє або гендерне, є грубим порушенням прав людини.

Що ж стосується нашої держави, то законодавчими гарантіями у сфері гендерної рівності є закони України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [4], «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [5] тощо.

Для більш якісної боротьби із проблемою насильства у законодавство України протягом останніх років вносяться певні зміни, що сприяє створенню нових ефективних механізмів, посилюючих спроможність органів системи МВС реагувати на випадки домашнього насильства. Так, у 2018 році в Ук-

раїні був прийнятий Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [6], яким було криміналізоване домашнє насильство, а також дозволено застосування термінового заборонного припису.

Ще у 2017 році Міністерство внутрішніх справ України спільно із Національною поліцією України з метою боротьби із проявами домашнього насильства започаткували пілотний проєкт під назвою «ПОЛІНА», що є своєрідним скороченням від гасла «ПОЛІція проти НАсильства». Згідно із вказаним проєктом передбачається робота спеціальних мобільних груп реагування на факти вчинення домашнього насильства, основним завданням яких є реагування на такі факти, локалізація конфлікту, надання максимальної допомоги постраждалій особі, а також робота з кривдником.

Так, 12 червня 2018 підрозділи під назвою «ПОЛІНА» запрацювали, зокрема, й у Сєверодонецьку Луганської області.

Якщо проаналізувати офіційну статистику звернень з приводу домашнього насильства на контрольованій Україною території Луганської області: у 2015 році – 622 звернення; у 2016 – 930; у 2017 – 1629; у 2018 – 2889; у 2019 – 2701; у I півріччі 2020 року – 2227 звернень, то можна відзначити, що зріст кількості звернень за 2019 рік становить +334% відносно 2015 року [7], що в черговий раз підкреслює необхідність розробки заходів із подолання та протидії насильству з метою викорінення цієї проблеми, зокрема у Луганській області.

Показовою також є офіційна статистика звернень з приводу домашнього насильства в Луганській області за I півріччя 2020 року у розрізі категорій постраждалих: звернення від жінок – 78; від чоловіків – 20; від дітей – 2 [6]. Тож, очевидним є, що гендерна проблема виходить на передній план і у сімейному насильстві.

Однак, це лише офіційна статистика щодо тих жінок, чоловіків, хлопців та дівчат, які наважилися звернутися по допомогу. На жаль, багато хто все ще відмовляється «виносити сміття із дому». Так, багато чоловіків, як «сильна стать» вважають за принизливе повідомлення про здійснення насильства щодо них з боку інших осіб, або зовсім не сприймають насильницькі дії як саме насильницькі, вважаючи їх чимось іншим та шукаючи їм виправдання.

Розглянемо більш детально, які ж ефективні заходи з'явилися у Луганській області протягом 2019-2020 років, що призвели до позитивних змін у напрямі подолання насильства.

Так, із зареєстрованих за 2019 рік 2365 заяв та за 8 місяців 2020 року 2984 заяв на профілактичний облік, схильних до вчинення домашнього насильства (кривдників) поставлено 1204 та 1021 особу відповідно, а термінових заборонний припис винесено 327 та 670 особам відповідно [8].

Терміновий заборонний припис є достатньо новим інститутом для українського законодавства, який прописаний саме у Законі України «Про попередження насильства сім'ї». Основною метою цього припису є негайне припинення насильства, убезпечення постраждалої особи від подальших дій кривдника, а також надання їй можливості отримати допомогу від інших суб'єктів. Терміновим заборонним приписом особі, стосовно якої він винесений, може бути заборонено чинити певну дію (дії) стосовно жертви насильства в сім'ї, наприклад, вчиняти конкретні дії або вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї. Зазначені обмеження встановлюються на термін до 10 діб [6].

Вважаємо, що аналіз наведених статистичних даних вказує на зростання рівня довіри до органів, що забезпечують захист від насильства, зокрема, Національної поліції України.

Детальніше зупинимось на заходах із протидії насильству, що ефективно впроваджуються на Луганщині.

Так, дієву підтримку особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі в надають спеціалізовані служби підтримки. Це, зокрема: 10 мобільних бригад соціально-психологічної допомоги постраждалим від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, якими з початку їх роботи здійснено 3,6 тис. виїздів, надано 32 тис. індивідуальних консультацій, проведено 791 групове інформаційне заняття [7]; 5 кабінетів анонімної невідкладної медико-психологічної допомоги для жінок, які постраждали від насильства в містах і районах області, створені на базі лікарень, де протягом 2,5 років допомогу отримали 500 жінок [7]; регіональна «гаряча лінія» з питань запобігання та протидії домашньому і гендерно-обумовленому насильству, дискримінації за ознакою статі. Також в області працюють координаційні ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання домашньому насильству та протидії торгівлі людьми; регіональний саб-кластер з питань запобігання гендерно-обумовленого насильства; мережа центрів соціальних служб для сімей, дітей та молоді, а також центри надання соціальних послуг. Тільки за 8 місяців 2020 року соціально-психологічну підтримку зазначених центрів отримали 233 особи, постраждали від насильства [7]. Отже, наведена аналітика яскраво ілюструє попит та актуальність впровадження різноманітних форм допомоги особам, які потерпають від насильства.

Показовим є, що у 2018 році м. Рубіжне Луганської області першим в Україні долучилося до Глобальної ініціативи «Безпечні міста і безпечні громадські простори», що впроваджуються структурою ООН Жінки, метою якого є створення в місті безпечного інклюзивного простору для жінок і дівчат. І

результати вже сьогодні є разючими: згідно зі статистикою звернень з приводу домашнього насильства в Луганській області за I півріччя 2020 року у м. Рубіжному зафіксовано 80 звернень, тоді як у м. Лисичанську – 694, м. Сєвєродонецьку – 654 звернення[7].

Крім того, в області щорічно проводиться акція «16 днів проти насильства», у рамках проведення якої з року в рік кількість проведених заходів постійно збільшується, що в черговий раз доводить подолання проблеми насильства є нагальним для Луганського регіону.

Одним із важливих кроків у напрямі запобігання та протидії насильству стало відкриття 16 вересня 2020 року у місті Рубіжному першого в Луганській області притулку для жінок із дітьми, які постраждали від домашнього насильства та насильства за ознакою статі, який розрахований на перебування 15 жінок, у тому числі із дітьми. Отже, тепер жертви насильства можуть отримувати психологічну, соціально-побутову, соціально-медичну, інформаційну, юридичну та інші види допомоги, що сприятиме подоланню проблеми насильства. Відкриття аналогічного притулку у місті Кремінній заплановане до кінця 2020 року.

Вкрай важливим є забезпечення активної участі громадських організацій, зокрема й жіночих, в удосконаленні нормативно-правової бази, підсилення їх ролі під час прийняття рішень на різних рівнях. Так, у Луганській області найактивнішими організаціями, що працюють у цьому напрямі є ГО «Жінки Луганщини» [9], та ГО «Жіноча ініціатива» [10], що доказує небайдужість громадськості у питанні подоланні цієї нагальної проблеми.

Для жителів Луганщини також доступні два чати. Це Чат-бот #ДійПротиНасильства (#Police_helpbot) створений у співпраці Міністерства внутрішніх справ України з ДП «Інфотех», Харківського національного уні-

верситету внутрішніх справ та Національної поліції України та приватний чат Telegram для онлайн-консультування, створений ГО «Ла Страда Україна» за підтримки Canada-Ukraine Police Development Project CUPDP. Тож запровадження цілодобової підтримки дозволить зменшити кількість випадків насильства та їх тяжкості, що в решті решт, сприятиме подоланню проблеми насильства на Луганщині.

Висновки. Підбиваючи підсумки, зазначимо, що подальший розвиток протидії та запобігання насильства на пряму залежить від держави, яка має продовжувати роботу зі сприяння утвердженню ненасильницької ідеології в українському суспільстві. Нагальними завданнями вважаємо:

1. Вдосконалення системи і міжнародних, і внутрішньодержавних норм, спрямованих на попередження й протидію насильства.

2. Розробка конкретних заходів реалізації державної політики у напрямі протидії домашньому та гендерному насильству в Україні, в цілому, та у Луганській області, зокрема.

3. Впровадження криміналізації справ про адміністративні правопорушення, якими передбачена відповідальність за насильство в сім'ї.

4. Впровадження механізму надання безоплатної правової, психологічної, медичної та інших форм допомоги постраждалим від насильства особам.

5. Розробка на регіональному та місцевому рівнях цільових програм з подолання та протидії насильства.

6. Розгортання та постійне проведення інформаційних кампаній з метою підвищення обізнаності населення України з питань попередження насильства в сім'ї, жорсткого поводження з дітьми, формування свідомості всіх верств населення щодо нетерпимого ставлення до насильства;

7. Систематичне проведення на регіональному та місцевому рівнях громадських слухань та різноманітних заходів щодо попередження насильства в сім'ї та гендерного насильства.

Література:

1. Гендерологія і фемінологія: навч. посібник / Л.Д. Єрохіна [и др.]. М. : Фланта: Наука, 2009.

2. Декларація про викоринювання насилля щодо жінок [Електронний ресурс] : міжнар. док. від 20 груд. 1993 р. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_506.

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/view/MU11251>.

4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

5. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 р. № 5207-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>.

6. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2229-19>.

7. Див.: https://fb.watch/21HUXoCK_z/.

8. Дані отримано шляхом інтерв'ювання співробітників Національної поліції України.

9. Див.: <https://www.facebook.com/groups/1684394138508008>.

10. Див.: <http://gendercenter.sumdu.edu.ua/index.php/aboutus/373-hromadska-orhanizatsiia-fundatsiia-zhinocha-initsiatyva?fbclid=IwAR322nwb-yJ7-FJLOYIJCIDI3kSHKtTc4DI1VxsqLQwc1tqc-SMdEmEDaWk>.

References:

1. Genderologiya i feminologiya: navch. posibnik / L.D. Yerohina [i dr.]. M. : Flinta: Nauka, 2009.

2. Deklaraciya pro vikorinyuvannya nasillya shodo zhinok [Elektronnij resurs] : mizhnar. dok. vid 20 grud. 1993 r. – Rezhim dostupu: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_506.

3. Konvenciya Radi Yevropi pro zapobigannya nasilstvu stosovno zhinok i domashnomu nasilstvu ta borotbu z cimi yavishami [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://ips.ligazakon.net/document/view/MU11251>.

4. Pro zabezpechennya rivnih prav ta mozhlivostej zhinok i cholovikiv : Zakon Ukrayini vid 08.09.2005 r. № 2866-IV. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

5. Pro zasadi zapobigannya ta protidiyi diskriminaciyi v Ukrayini : Zakon Ukrayini vid 06.09.2012 r. № 5207-VI. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>.

6. Pro zapobigannya ta protidiyu domashnomu nasilstvu : Zakon Ukrayini vid 07.12.2017 r. № 2229-VIII. [Elektronnij resurs] – Rezhim dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2229-19>.

7. Div.: https://fb.watch/21HUXoCK_z/.

8. Dani otrimano shlyahom interv'yuvannya spivrobotnikiv Nacionalnoyi policiji Ukrayini.

9. Div.: <https://www.facebook.com/groups/1684394138508008>.

10. Div.: <http://gendercenter.sumdu.edu.ua/index.php/aboutus/373-hromadska-orhanizatsiia-fundatsiia-zhinocha-initsiatyva?fbclid=IwAR322nwb-yJ7-FJLOYIJCIDI3kSHKtTc4D11VxsqLQwc1tqc-SMdEmEDaWk>.

Yazlovskaya-Kuznetsova Yu. S., Kotova L.V. Implementation of state policy measures on preventing and combating violence in the Luhansk region. – Article.

The international standards and national regulations, as well as data, including statistical data, regarding implementation of the state policy measures to prevent and counter violence are analyzed in this article. It is stated that increase in the number of claims in Y2019 is +334% compared to Y2015, that underlines necessity to develop the measures to prevent and counter violence in Ukraine and Luhansk region as well. It's proved that certain amendments to the law of Ukraine are made for more effective violence opposing and contribute to establishment of the new effective protective mechanisms that increasing ability of the Ministry of Interior bodies to respond to the incidents of domestic violence and to prevent them. Bringing to responsibility for domestic violence is regulated at the national level in the criminal and legal norms. The authors have clarified the important points on the implementation of measures to counter domestic

and gender-based violence in Luhansk region and have focused on its positive changes. Thus, active support to the persons having been suffered from domestic violence and / gender-based violence is provided by the specialized support services: 10 mobile teams of social and psychological support (3.6K visits, 32K consultations and 791 group information sessions); 5 offices of anonymous and emergency medical and psychological assistance arranged on the basis of hospitals (where 500 women received aid within 2.5 years); a regional hotline established for issues of preventing and countering domestic and gender-based violence, gender-based discrimination, etc. The authors have suggested set of measures that promote establishment of non-violent ideology in the Ukrainian society and are oriented for the further development of prevention and countering of violence at the state level.

Key words: domestic violence, gender-based violence, measures to prevent and combat violence.

Язловская-Кузнецова Ю. С., Котова Л.В. Реализация мер государственной политики по предупреждению и противодействию насилию в Луганской области. – Статья.

В статье осуществлен анализ международных стандартов и национальных нормативно-правовых актов, а также данных, в частности, статистических по реализации мер государственной политики в направлении предотвращения и противодействия насилию. Отмечено, что рост количества обращений за 2019 составляет + 33,4% относительно 2015 года, что в очередной раз подчеркивает необходимость разработки мер по преодолению и противодействию насилию с целью искоренения этой проблемы в Украине и в Луганской области, в частности. Констатируется, что для более качественной борьбы с проблемой насилия в законодательство Украины вносятся определенные изменения, способствующие созданию новых эффективных защитных механизмов, усиливающих способность органов системы МВД реагировать на случаи домашнего насилия и предотвращать их. Установлено урегулирования на национальном уровне в уголовно-правовых нормах вопрос привлечения к ответственности за факты совершения насилия в семье. Авторами выяснены важные моменты о специфике реализации мер по преодолению насилия в семье и гендерно-обусловленного насилия именно в Луганской и акцентировано внимание на ее положительных изменениях. Так, действенную поддержку лицам, пострадавшим от домашнего насилия и / или насилия по признаку пола оказывают специализированные службы поддержки: 10 мобильных бригад социально-

психологической помощи (которыми осуществлено 3,6 тыс. Выездов, оказана 32 тыс. Индивидуальных консультаций, проведения 791 групповое информационное занятия); 5 кабинетов анонимного неотложной медико-психологической помощи, созданные на базе больниц (где в течение 2,5 лет помощь получили 500 женщин); региональная «горячая линия» по вопросам предотвращения и противодействия домашнему и гендерно-обусловленному насилию, дискриминации по признаку пола и тому подобное. Авторами предложен ряд мероприятий, что будет способствовать утверждению ненасильственной идеологии в украинском обществе и будет направлена на дальнейшее развитие противодействия и предотвращения насилия на государственном уровне.

Ключевые слова: *насилие в семье, гендерно-обусловленное насилие, меры по предотвращению и противодействию насилию.*

Авторська довідка:

Язловська-Кузнецова Юлія Сергіївна, студент 2 курсу магістратури заочного відділення юридичного факультету Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Котова Любов Вячеславна, к.ю.н., доцент, доцент кафедри правознавства Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Стаття надійшла до редакції: 15 грудня 2020 р.